

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE, GELENEKSEL TÜRK MÜZİĞİ ÖRNEĞİNDE UYGULANMIŞ ÖĞRETİM USULLERİ VE BUGÜNÜN SORUNLARI ÜZERİNE YORUM VE ÖNERİLER

Gülşah SÖNMEZ*

* Dr. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, cubukcuoglu@itu.edu.tr,
ORCID:0000-0001-8044-0185

Received Date: 25.02.2026. Revised Date: 14.03.2026. Accepted Date: 09.04.2026.

Copyright © 2026 Gülşah Sönmez. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Özet

Kültür kavramının sanat ve estetik alanında, üzerinde yaşanan toplumun beğenilerinin, yaşayış biçiminin, zevklerinin, soyut ve somut manada tüm değerlerinin yansıdığı, değişen, gelişen ve dönüşen bir olgu olarak, müzik karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda, Türkiye’de yüzyıllar boyunca yaşamış olan tüm medeniyetlerin toplumsal özellikleri bir ayna gibi Türk kültürünün geleneğinden gelen Türk sanat müziği ve Türk halk müziğinde hayat bulmuş, tüm bu özellikler geleneksel müziğimize yansımıştır. Zamanın akışı gereği geleneksel Türk müziği de yapısal olarak değişikliğe uğramış, eğitimcilerinden, öğrencisine, bestekârandan, icracısına geleneksel Türk müziği içerisinde sayabileceğimiz tüm dinamikler etkilenmiştir. Bu makalede betimsel analiz teknikleri ve tarama modeli kullanılarak, geçmişten günümüze Türk müziğinin gelişimini etkileyen faktörler nelerdir, geleneksel Türk müziğinin gelişiminde kültür politikalarının etkisi nedir, geleneksel Türk müziğinde geleneksel ve metodolojik eğitimin olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir ve eğitimin kalitesini nasıl etkilemektedir gibi sorulara yanıt aranmıştır. Türkiye tarihi boyunca uygulanmış Türk müziği politikaları, uygulamaları, sonuçları ve sorunları üzerine yazılan yazılı kaynaklar taranarak analiz edilmiştir. Bugün geline nokta geleneksel Türk müziğinin yeri yorumlanarak, gelecek kuşaklara aktarımı ve bugün yapılması gerekenler konusunda görüşler öne sürülmüştür. Bu konuda yazılmış daha önceki çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada, değişen dünya düzenine ayak uydurmaya çalışan geleneksel müziğimizin güncel durum değerlendirmesi çerçevesinde yorumlamalar yapılarak alana katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Türk müziği araştırmacılarının, geçmişten günümüze yapılan çalışmaları anlamaları ve bu konuda yeni yaklaşımlar üretmelerine kaynak teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Türk Müziği, Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği, Kültür, Yorumculuk.

THE COMMENT AND SUGGESTIONS ON TEACHING METHODS APPLIED IN TRADITIONAL TURKISH MUSIC FROM THE PAST TO THE PRESENT AND THE PROBLEMS OF TODAY

Abstract

In the realm of art and aesthetics, the concept of culture emerges as a dynamic phenomenon reflecting the tastes, lifestyles, preferences, and all abstract and concrete values of the society in which it exists. Music, in particular, embodies these attributes, transforming and evolving over time. In this context, the societal characteristics of all civilizations that have existed in Turkey for centuries have been mirrored in classical Turkish music and Turkish folk music, which are rooted in the traditions of Turkish culture. These attributes have deeply influenced traditional Turkish music. Over time, traditional Turkish music has undergone structural changes, affecting all its dynamics, including educators, students, composers, and performers. This study seeks to answer several questions using descriptive analysis techniques and a survey model: What factors have influenced the development of Turkish music from past to present? What is the role of cultural policies in the evolution of traditional Turkish music? What are the positive and negative impacts of traditional and methodological education on traditional Turkish music, and how do these affect the quality of education? Written sources analyzing Turkish music policies, practices, outcomes, and challenges throughout Turkey's history have been reviewed. The study interprets the

current status of traditional Turkish music, explores its transmission to future generations, and discusses necessary actions for its preservation. Unlike previous studies, this research aims to contribute to the field by providing a contemporary evaluation of the current state of traditional music as it strives to adapt to the changing global order. It is intended to serve as a resource for Turkish music researchers to understand past and present studies and to develop new approaches in the field.

Keywords: Traditional Turkish Music, Turkish Art Music, Turkish Folk Music, Culture, Interpretation.

Giriş

Kültürün estetik alanındaki sanatsal boyutu, toplumun pek çok dinamiğini, geleneğini, göreneğini, yaşayış biçimini ve zevklerini, sahip olduğu maddi ve manevi bütün değerlerini işitsel ve görsel olarak yansıtan bir ayna niteliğindedir. İnsanların toprağı işlemesiyle başlayan kültürel süreç içinde müzik de dil, din, gelenek gibi kültürü oluşturan unsurlar arasında yerini almıştır.

Türkiye, üzerine kurulduğu, birçok medeniyete yurt olmuş Anadolu toprakları, değişik kavimlere ve dolayısıyla farklı kültürlerle de ev sahipliğı yapmıştır. Günümüzde de farklı din, dil ve yaşayış biçimlerine sahip değişik geleneklerin, kültürlerin birbirinden etkilendiğı bir ülkedir. Genç ve dinamik bir nüfusa sahip olan ülkemiz, sosyal ve ekonomik sıkıntılarla başa çıkmaya çalışan, öte yandan da küreselleşen dünya ile kültürel-ekonomik bağlar kurmaya çaba gösteren, kendini ispata uğraşan bir konumdadır. Bu açıdan bakıldığında sosyo-ekonomik nedenlerin getirisiyle kültürel açıdan geliştirebileceğı alanlar kısıtlanmıştır (Yahya Kaçar, 2012: 269).

Türk kültürünün yapıtaşlarından olan geleneksel Türk müziğı, uzun bir tarihsel süreç içerisinde, geniş bir coğrafyada yaşamış Türk topluluklarının müziğıdir. Osmanlıdan cumhuriyete devrolan bir mirastır. Halk müziğı, sanat müziğı diye ayrı adlandırılırsalar da bu müzik türleri aynı ağacın dalları gibidir. Her ikisi de Türk insanının hayatını, yaşayışını, duygularını aktarmaktadır (Yahya Kaçar, 2012: 271). Bugün geleneksel Türk müziğı denildiğinde klasik Türk müziğı ya da Türk sanat müziğı diye adlandırılan – ki isimlendirme konusunda da bir kavram karmaşası söz konusudur - tür akla gelmektedir. Ancak “geleneksel” TDK’da yer alan şekli ile (<https://share.google/fPvltxqxthWWF5af>, 07.01.2026) “gelenekle ilgili, geleneğe dayanan, anadan görme, gelenekli, ananevi, tradisyonel” anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla bu makalede, Türk kültürünün geleneğinden gelen, isimlendirilmeleri tam kavramlarını karşılamasa da geleneksel Türk müziğı tanımıyla kastedilen Türk sanat müziğı ve Türk halk müziğı olacaktır. Klasik Türk müziğı yerine Türk sanat müziğı ifadesi kullanılacak olup, geleneksel Türk müziğı ifadesi ise Türk sanat müziğı ve Türk halk müziğı türlerinin her ikisini de kapsayan bir kavram olarak kullanılacaktır.

Değişen, dönüşen ve gelişen dünya koşullarına ayak uydurma çabasında olan ülkemiz de toplumsal ve kültürel değişimlere uğramıştır ve uğramaya da devam etmektedir. Çünkü her toplum yaşamın akışı içinde etkilemeye ve etkilenmeye elverişlidir. Kültürel kuruluşların ve etkinliklerin çoğı zaman birbirinden kopuk ve verimsiz oluşları, bugüne kadar ülke yönetiminde söz sahibi olanların bu işe yeterince önem vermemiş olmaları, planlı programlı bir kültür politikası yaratamamış olmaları kültürel sorunlara çözüm arayışında eksikliklere neden olmuştur. Oysaki varlığımızı anlamlı kılacak çağdaş Türk kültürü yapıtları, tarihsel kültür birikimimizle evrensel ürünlerin tek potada eritilebildiğı bir ortamda hayata geçirilebilecektir (Sun ve Katoğlu, 1993: 13,15).

Türk müziğinin bir değişim sürecinden geçtiğı muhakkaktır. Bu süreç doğal bir süreç olup, yaşayan ve gelişen bir olgu olarak da değişime açık olmalıdır.

Ülkemiz müzik alanında kuvvetli bir potansiyele sahip, çok yönlü bir kültürel mirasa sahip olmasına karşın, geçmiş dönemlerde verimli bir kültür ve müzik politikasına sahip olamamıştır. Bu yüzden bu potansiyelin tam olarak değerlendirilemediği, kültür ve sanat hayatımızın bu durumdan olumsuz etkilendiği, verimin düştüğü, gereksiz, tutarsız ve yararı olmayan tartışmaların ve zıtlaşmaların yaşandığı, yozlaşmanın tehlikeli boyutlara ulaştığı ve uzun senelerdir bu sorunlara tatmin edici çözümler getirilemediği bilinmektedir (Berker, 1985: giriş). Günümüzde de bu durumun değişmediğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu makalede Türkiye tarihi boyunca uygulanmış Türk müziği politikaları, uygulamaları ve sonuçları üzerine yazılan yazılı kaynaklar taranarak analiz edilmiştir. Geçmişten günümüze, bugün gelinen noktada geleneksel Türk müziğinin yeri yorumlanarak, gelecek kuşaklara aktarımı ve bugün yapılması gerekenler konusunda görüşler öne sürülmüştür. Bu konuda yazılmış daha önceki çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada, yazarın akademik eğitimciliğinin gözlemlerinden yola çıkılarak, her geçen gün değişen dünya düzenine hayatın olağan akışı çerçevesinde ayak uydurmaya çalışan geleneksel müziğimizin güncel durum değerlendirilmesi çerçevesinde yorumlamalar yapılmıştır.

Sorunlar ve Çözüme Dair Öneriler

Kültürün toplumda ve kişide devamlı bir evrim halinde bulunması, onun en önemli özelliğidir. Küçük ya da büyük toplumlarda sosyal şartlar gereği ortaya çıkan değişiklikler, başka bir deyişle kültür evrimi, akılcı bir şekilde yol alan toplumlara göre daha yavaş olmaktadır. Çünkü birinci grupta bakış açısı geriye, ikinci grupta ise ileriye doğrudur. Bu durum topluluklar ve kişiler arasında çatışmaya, ayrılmaya neden olur (Saygun, 1991: 77). Benzeri bir durum Türk müziğinde de karşımıza çıkmaktadır. Eskiye bağlı olanlar ve yenilikçi düşünenler arasında fikir ayrılıkları oluşmuş olması doğaldır. Fakat sanatı ve müziği bir eğitim aracı olarak değerlendırıyorsak, kişisel eğilimlerimizi bir tarafa bırakıp müziğe hizmeti amaç edinmek gerekmektedir (Saygun, 1991: 80).

Kültür aktarımının önemli bir parçası olan müzik göz önüne alındığında, doğru bir müzik politikasının oluşturulması ve işleyişinin de doğru ilerlemesi, potansiyelimizin en iyi şekilde değerlendirilebilmesini de beraberinde getirecektir demek yanlış olmayacaktır. Güler'in (1999: 22,23) belirttiği gibi, tarihsel değerlerimizle çağdaş değerler arasında organik ve ontolojik bir bağ vardır. Kırılmaması gereken bu bağ gelenektir. Kültür varlığına ideolojik değil, felsefi açıdan bakanlar bu sayede varlığın sürdürüldüğünü görebileceklerdir. Bu konuda verilebilecek en somut örnek müziktir. Gelenek kavramı eskide kalana bir saplantı ya da özlem değildir. Eski olana saplanıp kalınmamalıdır. Geleneği göz ardı etmeden, günümüz anlayışını yakalamak bugünkü kuşaklara ulaşmamızı kolaylaştıracaktır.

Türk müziği geleneğin içinden süzölmüş ve günümüze ulaşmayı başarmıştır. Ancak zamanın içinde var olan renklerimizin tekdüzeleştirildiği, kalıplaştırıldığı görülmektedir. Öğretilenin dışına çıkıldığında sanki Türk müziğinin gereklerine ihanet ediliyormuşçasına takınılan tavırlar, yaşayan geleneği yerinde saydırmaktan öte gidememiştir. Müzik yaşayan, evrilen, gelişen, değişen bir olgudur. Onu zamanın gerekleri dışında bırakmak, çağ dışı bırakmaya çalışmak, Türk müziğini yaşatmak yerine öldürmeye sebeptir. Bu anlamdaki baskılar binbir renge sahip musikimizi grileştirmekten başka bir işe yaramamaktadır.

Yeni olanın bir kazanım olup olmadığı konusunda fikir birliğinin sağlanamadığı bir ortamda, geleceğin de geleceğini ve bugününse tarih olacağı noktasını kaçırmaktayız. Geleneksel tür ve biçimlerin günümüz anlayışına uyarlanması, adapte edilmesi konusundaki konservatif görüşler, eskiye dokunulmaması gerektiği anlayışı ile gelen durağanlığın gerilemeye neden olabileceği göz ardı edilmiştir (Sarı, 2008: 210,211).

Diğer yandan geleneğimizi günümüze taşıyanların farklı görüşleri, her ustanın kendi aktardığının daha doğru olduğunu iddia etmesi, eğitim alan müzikseverin kafasının karışmasına sebep olmakta ve hatta eğitimcisi dışındakilere güvenini, saygısını yitirmesine neden olmaktadır. Sarı (2008: 206), “Gelenekselliği ağır basan hiçbir toplum ve de kişi müziğini şunun, onun veya başka bir amaç için yapmaz. O içinden geleni müziğine yansıtır. İşte bizim gibi yönünü realist anlamda belirleyememiş, birinin ak dediğine mutlaka bir kara diyenin çıkması ve engellemesi mümkün, hatta kesin olan toplumlarda ana söylemi tarihçiler hep yıllar sonra, o da iş işten geçtikten sonra söylemişlerdir.” diyerek bu konudaki görüşünü belirtmiştir. Sanat anlayışı söz konusu olduğunda zevk ve beğeniler ön planda tutulmaktadır ve dolayısıyla fikir ayrılıklarının yaşanması olağan bir durumdur. Ancak burada da belirtildiği gibi alanında uzman bir kişinin görüşü, beğenisi ya da sanat algısını yargılayarak küçümsemek ya da yermek doğru olmayacaktır. Farklı fikirler, farklı anlayışlar gereklidir ve konu sanat olduğunda bir sanat eserine iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış demek olumlu sonuçlar doğurmaz. Burada önemli olan alanında uzman kişilerin farklı görüşlere sahip olsalar dahi sanatsal olana saygı ile yaklaşmalarıdır. Ancak bu şekilde iş işten geçmeden yıkıcı değil, yapıcı müzik politikaları ile doğru adımlar atılabilecektir.

Türk müzik kültürünün aktarımı bir ustanın ebediyete intikali ile son bulmamaktadır. Bu değerler ölümsüzdür ve ustadan sonra, çırak usta olacaktır ki, gelecek kuşaklar da Türk müzik kültürünü bu sayede tanıyacaklardır. Bu döngü yüzyıllardır böyle süregelmiştir, fakat günümüzde usta-çırak arasındaki fikir ayrılıkları bu döngüyü bir bakıma sekteye uğratmıştır. Bu sorunun çözümü ise kendinden sonra geleni desteklemek, onu destekleyebilecek ölçüde liyakat sahibi hale getirebilmektir. Yeterli donanıma sahip olmayan liyakatsiz kişilerin hocalık, ustalık vasfı ile aktarımda bulunması, geleneğin yanlış anlaşılmasına ve dolayısıyla yanlış ya da eksik aktarılmasına neden olacaktır ki bu, Türk müziği adına büyük bir tehlikedir. Bu tehlikenin önüne geçilebilmesi ancak doğru bir eğitim politikası ile mümkündür. Türk müziğini iyi anlayabilecek ve doğru anlatabilecek kişilere ihtiyaç vardır. Konservatuarlarda eğitim veren öğretim elemanlarının nitelikleri konusunda Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca şu özellikleri sıralamıştır;

- a. “Türk müziğini çok iyi bilmeleri
- b. Bildiklerini öğretebilme yeteneklerinin olması
- c. Öğrenci psikolojisini bilmeleri
- d. Öğretmenliğin genelde gerektirdiği özelliklere sahip olması
- e. Sabırlı olması
- f. Öğrencileri sevmesi
- g. Sanatçıysa sanatının iyi icracısı olması gerekir.” (Çelik, 1992: 27).

Görüldüğü gibi usta icracımız ve birçok öğrenci, bugünün usta icracılarını yetiştirmiş kıymetli bir hocamız da iyi bir eğitimcinin geçmişten günümüze değişmeyen niteliklerini sıralarken, Türk müziğini çok iyi bilmelerinin yanı sıra öğrenci psikolojisinin önemini ve her öğrencinin kendi seviyeleri derecesinde değerlendirilmesi gerekliliğinin altını çizmiştir. Geleneksel müziğin aktarıcısı oldukça önemli bir role sahiptir. Ancak aktarıcı (usta) kadar, aktarılan kişinin (çırak) de tutumu, Türk müziği eğitimi açısından önem arz etmektedir. Öğrenci öğretmeninin seviyesine çok çabuk yetiştiğine ikna olup, kendini, müzik adına olmuş saymakta ve daha ileri gitmenin değerini kavrayamamaktadır. Eğitimci arasında iletişim olmadığı gibi, öğrenci ve eğitimci arasında da mükemmel bir ilişki kurulamamaktadır. Maddi eksiklikler kadar manevi sıkıntılar da eğitime büyük zarar vermektedir (Tura, 1988: 62).

Geleneksel Türk müziğinin aktarımı konusunda bir diğer problemin, metodolojik öğretim eksikliği olduğunu vurgulamak doğru olacaktır. Geleneksel Türk müziği yüzyıllardır meşk

usulü dediğimiz geleneksel öğretim yöntemi ile aktarılmıştır. Türk halk müziğinde kaynak alınan kaynak kişi, Türk sanat müziğinde ise usta icracı örnek alınarak, taklit edilerek müzik ürünü öğrenilmiş ve aktarılmıştır. Bu sebeple kulaktan, herhangi bir metod olmaksızın aktarılan bu kültürel mirasın zaman zaman değişikliğe uğrayarak aktarılmış olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durum farklı nota yazımlarının, versiyonların karşımıza çıkmasına neden olmaktadır.

Bu noktada karşımıza geleneksel Türk müziğinin doğru aktarımı açısından önem teşkil eden nota yazımı konusu çıkmaktadır. Eserlerin farklı yazımları, eğitim sırasında hem eğitimciler hem de öğrenciler açısından sorun oluşturmaktadır. Özellikle Türk halk müziği alanında kaynak alınan kişilerin, neredeyse her eğitimcide değişmesi, bahsi geçen sorunu destekler niteliktedir. Senelerdir konservatuvarlarda okutulan eserlerin farklı versiyonlarına ait yazılmış notalar müzik kültürümüzün aktarımı konusunda problem yaratmaktadır. Bu versiyonlar konusunda bir mutabakata varılması hem eğitimciler, hem öğrenciler açısından olumlu sonuçlar gösterecektir. Aynı esere ait farklı versiyonların olması bir zenginlik gibi görünse de eğitim açısından bakıldığında aynı tesiri yaratmamaktadır. Tüm bu versiyonların bilinip, en genel geçer hale gelmiş olanın eğitim için seçilmesi çözüm olabilecektir. İcracı ve bestekar arasındaki ilişkide kopukluk vardır ki bu durum iki kanadın birbirini yeterince tanımamasına neden olmaktadır. Nota yazımı ve çoğaltımı icracı ve bestekarı buluşturacak çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır (Tura, 1988: 17). Bu konuda oluşturulan kurullarla, eğitimciler arasında yapılan istişareler ışığında ortak bir repertuar oluşturulmasına çalışılmak, konuya çözüm sunabilecektir. Türk müziği alanında eğitim veren tüm konservatuvarlarla yapılacak ortak bir çalışma ile literatürün düzenlenmesi, fikir birliği sağlanarak, geleneksel Türk müziği öğretim yöntemlerinin batı müziği eğitiminde olduğu gibi metodolojik hale getirilerek bu konuda bir eğitim birliği sağlanması eğitim kalitesi açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Tablo 1: Geleneksel Türk Müziğinde Öğretim Yöntemleri ve Özellikleri

Öğretim Yöntemi / Özellik	Geleneksel Meşk Usulü Usta-Çırak	Akademik - Metodolojik
Öğretim Yöntemi	İşitsel ve Taklit	Kuramsal ve Pratik
Bilgi Aktarımı	Hafızaya Dayalı	Yazılı ve Sistematik
Kişiselleştirme	Yüksek	Orta
Değerlendirme	Subjektif	Objektif
Teknik Gelişim	Ustanın Birebir Rehberliği	Sistematik-Teknik Egzersizler
Geleneksel Aktarım	Güçlü	Sınırlı

Tablo 1’de geleneksel Türk müziği öğretim yöntemleri ve bu yöntemlerin eğitim açısından kazanımları ifade edilmiştir. Geleneksel eğitim yöntemi meşk usulü ve akademik-metodolojik eğitim anlayışı karşılaştırıldığında, akademik ve metodolojik yöntemin en az meşk yöntemi kadar gerekli ve önemli olduğu görülmektedir. Her iki yöntemin de diğerine nispeten olumlu ve güçlü yanları bulunmaktadır. Değişen ve gelişen dünya düzeninde klasik, geleneksel yöntemlerin yanı sıra, eğitimde akademik yöntemlerin de gerekliliği açıktır. Uluslararası alanda anlaşılabilirliği artıracak akademik yöntemin yanı sıra, geleneksel tavır, ağız ve hançere özelliklerinin öğrenilmesi için gerekliliği tartışılmaz olan geleneksel yöntemin birlikte çok daha verimli ve öğretici olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Geleneksel müziğimizin değerlerini aktarmak eğitimcilerimizin, icracılarımızın üzerine düşen görevdir. Türk müziğinin gelmiş geçmiş en usta icracılarından Münir Nurettin Selçuk, Türk müziği icrasının sanat değeri taşıyabilmesi adına muhakkak devlet eliyle resmen müdahale edilerek konservatuvarlar açılmasını, bu eğitimin okullarda verilmesi gerektiğini savunmaktaydı. O’na göre yeni icracılar yetişmeliydi. Çünkü bir müzik ne kadar güzel olursa olsun, onu icra edecek saz ve ses icracıları olmadan sanatsal anlamda ileri bir seviyeye

ulaşılamayacağını bilincindeydi (Yahya Kaçar, 2012: 276). Ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün de en büyük isteği, milli değerlerinden uzaklaşmamış, özünü koruyan ve toplumsal düzeninden de kopmamış çağdaşlaşan bir müzik düşüncesi oluşturmaktır. Cumhuriyetin o yıllarında yapılan yenilikler konusunda, özellikle müzik alanında oldukça farklı görüşler olmasına rağmen Atatürk bu düşüncesini daima savunmuştur (Sönmez, 2023: 25).

Türk müziği icrası konusunda günümüzde Türk müziği konservatuvar ve diğer eğitim kurumlarında da dayanıklı, kaliteli ve sürdürülebilir ses çıkarabilmek bakımından Batı şan tekniği ile ses eğitimi verilmektedir. Temel ses eğitimi alanında postür, nefes, destek, sesin odaklanması, rezonans ve artikülasyon gibi basamaklar aynı olsa da repertuar ve okuyuş stili işin içine girdiğinde formant yerleri ve sesin tınladığı bölgeler Türk sanat müziği ve Türk halk müziğinin geleneğe uygun icrasında önem kazanmaktadır. Klasik Batı müziği eğitimi ile birebir ses eğitimi verilmesi Türk sanat müziği ve Türk halk müziğinin gerektirdiği icra özelliklerini bazı durumlarda işlev dışı bırakmaktadır. Batı şan tekniği ile verilen ses eğitiminde açık boğaz tekniğinin kullanımı, hançere hareketliliğini, konuşma sesinden doğan artikülasyonu ve duygu aktarımını engelleyebilmektedir. Türk müziğinde, doğru ve temiz ses çıkarabilmek adına sevindirici olan bu durum, günümüzde yanlış tesirlere yol açabilmekte, icracı daha iyi ses çıkarabilmek isteği ve kaygısı ile duygudan uzaklaşmaktadır. Oysaki müzik ve özellikle Türk müziği, duygu aktarımını önemseyen, eserin ruhunu yaşatan bir icra anlayışına sahiptir. Dolayısıyla yapılması gereken doğru teknik kullanımının yanı sıra, teknik detaylarda boğulmadan, geleneksel Türk müziğinin duygusal yorumuna, üslup-tavır özelliklerine, ağız hançere kullanımının yöresel özelliklerine dikkat edilen bir icra anlayışı benimsemek ve benimsetmektir. Şan eğitiminin opera-şan kavramından ayrılarak, geleneksel Türk müziği icrasına uygun, maske bölgesinde odaklanmış ve taklitten uzak doğal nazal rezonans ve hançere kullanımının ön planda tutulduğu, artikülasyonun oldukça önem kazandığı, eserlerin güftelerine bir o kadar önem verildiği bir anlayışla ses eğitiminin şekillenmesi, Türk sanat müziği ve Türk halk müziği icracılarına daha büyük bir katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda geleneksel ve akademik eğitim anlayışı birlikte ele alındığında, Türk müziği icracılarına kazandırılması ve icralarında hem geleneksel tavrın korunması, hem de çağdaş eğitim yöntemlerinin işlevselliği açısından önem arz eden unsurlar şöyle sıralanabilir;

1. İyi bir duruş yani postür inşa edilmelidir.
2. Solunuma yardımcı kaslar üzerine farkındalık kazandırılmalıdır.
3. Nefes-destek bağlantısı kurulmalıdır.
4. Rezonatör bölgeler ile ilgili bilgi sahibi olunmalıdır.
5. Ses fizyolojisinin nasıl işlediği öğrenilerek soyut olan ses eğitimi somutlaştırılmalıdır.
6. Doğru artikülasyon ve diksiyon ve prozodi için hedef davranışlar kazandırılmalıdır.
1. Glissando, portamento, sostenuto, staccato, messa di voce vb gibi teknik yeterlilikler kazandırılmalıdır.
7. Süslemeler ile ilgili uygulamalara yer verilmelidir. Geleneksel Türk müziğinde sıkça kullanılan süsleme elemanları üzerine teknik çalışmalar yapılmalıdır.
8. Geleneksel Türk müziğinde yorumlama özellikleri üzerine (nota-icra farklılıkları, nüans, vurgu) çalışmalar yapılmalıdır.
9. Örnek icracılar üzerinden dinleyerek analiz çalışmaları yapılmalıdır.
10. Kaynak kişi ya da örnek icracılar üzerinden meşk usulü çerçevesinde geleneksel tavrın öğrenimi gereği taklit-tekrar alıştırmaları yapılmalıdır.
11. Ses rejisterleri arasındaki ses renk bütünlüğü sağlanmalıdır.
12. Okuyuş tavrına uygun formant yerinde bir icra inşa edilmelidir.

Geleneksel Türk müziği alanında uluslararası anlamda tanımlayabileceğimiz sorunlardan biri de akord sistemi problemidir. Türk sanat müziği ya da klasik Türk müziği - evrensel manada bir tanımlama problemi yaşadığımız daha önce de belirtilmişti - ile Türk halk müziği ve batı müziği ses sistemleri arasındaki farklılık, uluslararası alanda anlaşılammamıza, dolayısıyla da icra etmek açısından belki de tercih edilmememize yol açmaktadır. Hatta cumhuriyetle birlikte uygulanan müzik politikalarında Batı müziği ideal olan gibi lanse edilirken, geleneksel müziklerimizden yalnızca Türk halk müziği benimsenmiş, Türk sanat müziği dışlanmıştır. Türk halk müziği eserlerinin de çok sesli eserlere kaynak olmasına çalışılmıştır (Sağlam, 2009: 98-117). Anlaşıldığı üzere Türk halk müziğinin akord sistemi batı normlarına daha uygun, yakın durmaktadır. Türk halk müziği, Türk sanat müziğine göre daha batı normlarına uygun bir sistemi benimsemiş olmasına rağmen, Türk sanat müziği ile batı müziği arasında neden hala böyle bir ayırım olduğu sorgulanmalı, evrenselleşmek adına kullanılan sistem üzerinde yeni adımlar atılmalı, ya da hâlihazırda kullanılan sistem dünyaya daha iyi anlatılıp, aktarılmalıdır.

Kültürel varlığımızı aktarmak kadar, varlığımıza varlık katmak da bir diğer önemli husustur ki bu da bestekârlarımızın marifetindedir. Bir müziğin yeni eserler üretildiği oranda yaşayabileceği göz önünde bulundurulduğunda, artık neyin geleneksel Türk müziği olup, neyin olmadığı belirsizliği çözüm arayışlarını doğurmuştur (Sarı, 2008: 212). Arel (1969: 224), vazifelerimizin en başında mümkün olduğu kadar çok ve çabuk bir şekilde bestekârlar yetiştirmemiz olduğunu söylemiş ve bu kişilerde olması gereken özellikleri de şu şekilde sıralamıştır;

1. “Doğuşta musıkîye istidadlı olmak
2. En az yüksek tahsilini bitirmiş bulunmak ve bununla da kalmayarak umumi kültürünü genişletmek
3. Türk Musikisi’ni ve Garp Musikisi’ni her ikisini de bestekârlık yapabilecek kadar iyi bilmek
4. Musikiden başka bir meslekle uğraşmamak”

Görüldüğü gibi, her dönem, yeni eserler kazandırmak müziğimizin gelişimi ve evrenselleşmesi için en önemli noktalardan biri olmuştur. Zaman içerisinde kültürlerin birbirileri ile etkileşimi kaçınılmazdır. Dolayısıyla kendi kültürel değerlerinin yanı sıra, bir bestecide olması gereken en önemli özelliklerden biri dünyayı, dünya kültürlerini ve müziğini tanımak ve doğru anlamaktır. Bu sayede evrensel değerlere sahip, geleneksellikten kopmamış eserler üretmek mümkün olacaktır.

Yeni eserler hususunda diğer önemli nokta ise müziğimizin derinliğini yeterince benimseyememiş bestecilerin halk böyle istiyor gerekçesiyle batı müziği diye adlandırılan türdeki müziklerle, geleneksel Türk sanat ve halk müziklerinin etkilerini bilinçsizce birleştirerek yarattıkları piyasa müziğinin, bir meyhane ve dolmuş müziği niteliğine iyice bürünmüş olmasıdır. Türk toplumunun müzik beğenisi bu tür müziklerin yıkıcı egemenliği altında, dönülmesi güç bir yola sokulmuş bulunmaktadır (Sun, 1969: 160). Bu konuda da eğitimin önemini Sadi Yaver Ataman şu şekilde dile getirmiştir; “Dava her şeyden önce bir eğitim davasıdır. Çok sesli müzik dünyasına, hatta elektronik müziğe doğru giden akımlar karşısında, buna biz de elbette ayak uydurmak durumundayız. Ancak kendi milli kültür anlayışımıza ve yapımıza uygun bir anlayışla bu işi yapacağız” (Kesova, 1975: 81).

İçinde bulunduğumuz dönem itibari ile yeni nesil, genç kuşak dinleyiciler ve öğrenciler ele alındığında görülmektedir ki, bu kuşak kullandıkları elektronik aletler, sosyal medya platformları ile diledikleri müziklere kolaylıkla ulaşabilme ve aralarında etkileşebilme konusunda yüksek bir kapasiteye sahiptirler. Müzikal olarak beste güfte uyumsuzluğu olsa da akılda kalıcı basit melodiler tekrar tekrar sunulmaktadır (Ziyagil, 2021: 119). Bu yayılım doğru

ve etkili kullanıldığında geleneksel Türk müziğinin yayılması ve aktarılması konusunda çok işlevsel bir hal alabileceği gibi, yayıncı kuruluşların yayın politikaları ve eğilimleri Türk müziğini göz ardı ettiğinde, genç kuşak dinleyicinin yanlış yönlendirilmesine de sebep olabilmektedir.

Bugün Türk müziği adına yeni eserler verilmiyor denilse de bunun böyle olmadığı, yaratılan yeni eserin dinleyicilere ulaşması konusunda sıkıntılar yaşandığı bilinmektedir. Türk müziğine kazandırılan yeni eserler yeterince tanıtılmadığından, bu eserlerin itibarı da hakettiği noktaya ulaşamamaktadır. Son yıllarda yapılan müzik üretimleri genç kuşağın hızlı zihnine hitap eden hızlı, akılda kalıcı ve çabuk tüketilebilir özelliklere sahiptir. Bu noktada Türk müziği bestekârlarının genç kuşak zihinlere hitap edebilecek melodilere ve sözlerle yer vermeleri, eserleri daha ilgi çekici hale getirebilme ihtimalini ortaya koyacaktır. Geleneksel normlara, geleneğin kalıplaşmış ve olduğu gibi güzel olan yapısına müdahaleden ziyade, yeni üretim çabasına girişmek, çağı yakalamak adına atılmış doğru bir adım olacaktır.

Popüler kültürün etkisinden kaçınılmaz olarak Türk toplumu da nasibini almıştır. Bu kültürün dâhilinde popüler müzik de yerel öğelerden uzaklaşmış, öz müziğimiz diye adlandırdığımız Türk halk ve sanat müziği giderek ötelenmiştir. Globalleşen dünya üzerinde kendi müziğimizin kültürel yönünü neredeyse görememekteyiz. Popüler kültürün etkisiyle popüler müzik içerisinde de öz müziğimizin motifleri giderek azalmaktadır. Giderek kültür sanattan uzaklaşan bir toplum haline geliyor oluşumuz geleceğe dair kaygıları kaçınılmaz olarak arttırmaktadır (Akçay ve Solmacı, 2020: 340).

İletişim alanındaki gelişmelerin giderek arttığı içinde yaşadığımız bu dönemde, müzik geleneğine ait parçaların, yeni ve değişik çalışma alanlarında kullanılıyor olması, hayatın olağan akışına uygun olarak seyretmektedir. Bu durumun eleştirilere maruz kalması da anlaşılabilir bulunmaktadır. Çünkü eğer bir yozlaşmadan söz edilecekse, bu konuda geleneksel müzik öğeleri üzerinde aslına uygun olmayarak yapılan tasarruflar bir anlam ifade edebilir. Ancak aslına uygunluk dikkate alınmadığında bir yozlaşmadan söz edilebilir (Soydaş, 2013: 57). Dolayısıyla yeni olanı geleneksel öğelerle bezemiş olmak bir yozlaşma değil, yenileşme olarak adlandırılabilir. Olağan olan, olağan seyir içerisinde değişim, dönüşümdür. Bu durum müzik alanında da böyle olmalıdır.

Dünya çapında yapılan araştırmalar müzikal beğenin çocukluk döneminden başladığını göstermektedir. 10 yaş itibarı ile beğenileri konusunda seçici olmaya, 12 yaş itibarı ile ise sosyal çevreden etkilenerek müzikal beğenilerin şekillendiği görülmüştür. İlerleyen yaşlarda müzikal seçimlerin bu 12-16 yaş dönemine dayandığı belirlenmiştir (Kuyucu, 2020: 186). Dolayısıyla müzikal beğenin şekillenmesinde bu dönemlerde genellikle aileleri ile birlikte yaşadığı düşünülen ergenlik dönemini yaşayan gençlere sunulan müziğin önemi anlaşılmaktadır. Ailelere düşen görev ise çevresel faktörlerle genç kuşağın isteyerek ya da istemeyerek kulaklarına çalınan müziklerin yanı sıra, geleneksel müziğimizin de aile içerisinde gençlere duyurulması ve zamanla sevdirmesidir.

Geleneksel Türk müziği kaynaklarına ait detaylı taramalarla tarihsel olarak oluşturulmuş bilimsel bir müzik arşivinden yoksun olduğumuz aşîkârdır. Geleneksel müziğimizin korunması ve dolayısıyla doğru aktarılması için yapılacak bir arşiv çalışması önem arz etmektedir. Seviyeli çalışmaların karşılaştığı ilgisizlik, telif hakkı kanunlarının işleyememesi sonucu Türk müziği, giderek yaygınlaşan sanat eseri ve sanatkar sömürüsü, emek hırsızlığı nedeniyle, bir ölüm kalım savaşı vermekte, hayatını her gün biraz daha kaliteden fedakârlık ederek, biraz daha bayağılaşarak sürdürmeye çalışmaktadır. Bu konuda yapılması gerekense yaptırım gücü kuvvetli kanunlarla sanatın ve sanatçının, ürettiği sanat eserinin korunması ve emeğinin

karşılığını almasının sağlanmasıdır. Bu tedbirler sanatçıyı daha iyisini ve yenisini yapmak konusunda kamçılayacaktır.

Sonuç

“Geçmişten Günümüze, Geleneksel Türk Müziği Örneğinde Uygulanmış Öğretim Usulleri ve Bugünün Sorunları Üzerine Yorum ve Öneriler” isimli bu çalışmada, geleneksel, öz müziğimiz olarak adlandırılan Türk halk müziği ve Türk sanat müziği alanında geçmişten günümüze karşılaşılan birtakım sorunlar tanımlanmış ve bu sorunlar üzerine görüşler belirtilmiştir. Türkiye toprakları üzerinde yaşayan medeniyetlerin özelliklerini yansıtan geleneksel Türk müziğini oluşturan dinamiklerin zaman içerisinde değişimi, bu müzik türlerinin çağın gerekleri teknoloji ile dönüşümü, dinleyici ve müzik üreticileri tarafından algılanışı ve dinleyiciye ulaştırılması, genç kuşağa aktarımı ve eğitim-öğretimi konusundaki sorunlar ele alınmıştır. Kişisel görüşler ve bu konuda yazılmış kaynakların paralelinde çare önerileri sunulmuştur.

Geleneğimizdeki eserleri korumak ve yaşatmak ne denli önemliyse, yeni eserler yaratmak ve bu eserleri dinleyiciye ulaştırmak, bu anlamda yeni yayın politikaları, yeni bir bakış açısı geliştirmek de bir o kadar önem arz etmelidir. Bu konuda en büyük görev yayıncı kuruluşlara düşmektedir. Radyo, televizyon, günümüzde dijital platformlar, vb. kuruluşların bestekârlara ve hatta yeni eserleri icra eden sanatçılara destek vermeleri gerekmektedir. Zira yürütülen yanlış politikalar müziğimizi yozlaşmasına ve giderek dinleyicinin bu müzikten uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Müziğimizi ilerletebilmek, geliştirebilmek ve hatta tanıtabilmek açısından planlı ve sürdürülebilir müzik çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bu alanda çalışabilecek, Türk müziğine hizmet etmek isteyen çok daha fazla gönüllü gerekmektedir. Bu çalışmalara destek olabilecek kurum, kuruluş ve tüzel kişilerle iş birliği yapmak bu sorunlara çözüm olabilecektir.

Geleneksel müziğimize sırt çevirmekle, müziğimizin ilerleyemeyeceği evrensel alanda yer bulamayacağı bilinmelidir. Aradaki açığı kapatabilmek için çağdaş icra kurallarına, disiplinine uygun olarak Türk müziği sanatçılarının da evrensel icra tekniklerine yönelmeleri ve bu konuda donatılmaları gerekmektedir. Çünkü bugünün insanı artık küreselleşen dünya gerekleri nedeniyle çağdaş dünyadan ve onun müziklerinden haberdar olmakta, aynı kaliteyi Türk müziğinden de beklemektedir. Bu anlamda geleneksellikten kopmadan çağdaş icra düzeyine ulaşabilecek icracılar yetiştirilmesine önem verilmelidir. Ancak oda müziği için yeterli olabilecek geleneksel Türk sazlarının bir kısmının orkestra müziğine uyum sağlayacak şekilde geliştirilebilmesi adına çalışmalar yapılmalıdır.

Türk müziğinde birincil unsur, müziğimizdeki perdeleri ve aralıkları gerektiği gibi icra etmek, usul ve makamsal zenginliği ifade etmektir. Ancak bugün dünya ve ülkemizdeki dinleyiciler, müziğe bir derinlik kazandıran çok sesliliğe alışmış ve teknolojinin de getirisiyle dünya müziklerindeki bu çok sesliliği, kendi müzikleri içinde de görmeyi istemektedirler. Çünkü Türkiye toprakları üzerinde yaşayan genç nesil de bugün dünya müziklerinden, gelişen teknoloji sayesinde haberdar olmakta ve farklı kültürlerden etkilenmektedir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken nokta ise çok sesliliğe elverişli olan müziğimize bu anlamda dünyaya duyururken ses sistemi ve makamsal özelliklerin göz ardı edilmemesidir.

Geleneksel Türk müziğinde meşk, usta-çırak yöntemi otantik icra ve kültürel aktarım için vazgeçilmezdir, ancak modern eğitim metodolojileri, bilimsel ve sistematik yapısıyla standart bir eğitim sağlamaktadır. İdeal bir eğitim modeli, bu iki yaklaşımın güçlü yönlerini birleştirerek hem geleneksel dokuyu koruyup hem de çağdaş eğitim ilkelerini uygulamayı gerektirir. Bu metodolojik ve akademik yöntemleri oluşturacak ve geliştirecek kişilerin dünyadaki gelişmelerden, pratik uygulamalardan ve bilimsellikten haberdar olmaları gerekmektedir.

Türkiye’de müzik politikaları bugün hala siyasi anlayışın etkisi altında, bilimsel ve akademik uygulamalardan haberdar olmayan kişilerin elindedir. Uluslararası alanda kalıcı ve sürdürülebilir etkiler bırakabilmek, doğru müzik politikalarının ortaya konması ve alanda faaliyet gösteren, liyakat sahibi aktif kişilerce uygulamaya konması ile gerçekleşebilecektir.

Bu makalede Türkiye tarihi boyunca uygulanmış Türk müziği politikaları, uygulamaları ve sonuçları üzerine yazılan yazılı kaynaklar taranarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz teknikleri ve tarama modeli kullanılmıştır. Geçmişten günümüze Türk müziğinin gelişimini etkileyen faktörler nelerdir, geleneksel Türk müziğinin gelişiminde kültür politikalarının etkisi nedir, geleneksel Türk müziğinde geleneksel ve metodolojik eğitimin olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir ve eğitimin kalitesini nasıl etkilemektedir gibi sorulara yanıt aranmıştır. Geleneksel Türk müziğinin bugünkü yeri yorumlanarak, gelecek kuşaklara aktarımı ve bugün yapılması gerekenler konusunda görüşler öne sürülmüştür. Bu konuda yazılmış daha önceki çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada, yazarın akademik eğitimciliğinin gözlemlerinden yola çıkılarak, her geçen gün değişen dünya düzenine hayatın olağan akışı çerçevesinde ayak uydurmaya çalışan geleneksel müziğimizin güncel durum değerlendirilmesi çerçevesinde yorumlamalar yapılmıştır. Türk müziği araştırmacılarının, geçmişten günümüze yapılan çalışmaları anlamaları ve bu konuda yeni yaklaşımlar üretmelerine kaynak teşkil etmesi için öneriler sunulmuştur.

Kültürel özün en önemli nesnelerinden biri olan müzik kültürü açısından, toplumların, kendi milli varlıklarından uzaklaşarak çağdaşlaşma yakalamaya çalışmaları anlamsızdır. Esas olan kültür hazinesini koruyarak çağdaş medeniyetlerden ithal edilen müzik anlayışlarını bir araya getirmek, aslına sadık kalmak suretiyle özdeşleştirmektir. Toplumsal öz göz ardı edilerek, çağdaş toplumlarla bir bütünleşme sağlamayı düşünmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Türk müziği icracılarının, eğitimcilerin, yayıncı kuruluşların, bu müziğe hizmet eden herkesin geleneksel Türk müziğinin korunması, geliştirilmesi ve aktarılması konusunda taşın altına elini koyması ve sorumluluk alması gerekmektedir. Planlı ve istikrarlı politikalarla bilinçli bir şekilde doğru adımlar atılmalı ve geleneksel müziğimizin gelecek kuşaklar tarafından da doğru algılanması, anlaşılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Akçay, Ş. Ö. - Solmacı, C. (2020). Türkiye’de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılmış akademik çalışmaların incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2020, 13 (72), 337-348.
- Arel, H.S. (1969). Türk musikisi kimindir. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Berker, E. (1985). Geçmişten geleceğe Türk musikisi. *Türk Gençliğinin Müzik Eğitimi Sempozyumu*, 27-28 Nisan 1985, Ankara: Türk Kadınları Kültür Derneği.
- Çelik, G. (1992). Türk musikisi devlet konservatuarlarında musiki eğitimi, İstanbul: *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Güler, A. (1998). Türk toplum geleneğinde sanat felsefesi anlayışı ve müzik. 5. *İstanbul Türk Müziği Günleri Türk Müziğinde Eğitim Sempozyumu*, 14-15 Mayıs 1998, (hazırlayan: Göktan AY), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1999
- Kesova, N. (1975). Musiki meselleri. İstanbul: Mayataş Matbaacılık ve Neşriyat A.Ş.

- Kuyucu, M. (2020). Dijital ve geleneksel medyanın z kuşağının müzik dinleme alışkanlıklarına olan etkisi. *Ispac 4th International Conference On Social Sciences & Humanities*, 182-195. Ankara.
- Sağlam, A. (2009). Türk musiki / müzik devrimi. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Sarı, A. (2008). Kuram/icra sorunlarına dair söylem/çözüm önerilerinden icranın galibiyetine ve yerleşmiş geleneksel orkestra sorunu örneği. *Türk Müziğinde Uygulama-Kuram Sorunları ve Çözümleri Uluslararası Çağrılı Kongre Bildiriler Kitabı*. 04-06 Mart 2008, (hazırlayan: Lale BERKÖZ/Gökten AY), İstanbul: Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları.
- Saygun, A. A. (1991). Geçmişten geleceğe Türk musikisi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Soydaş, M. E. (2013). Türk müziğinin bazı güncel sorunları üzerine düşünceler ve çözüm önerileri. B. Açıl, & M. Mercan (Edt.) içinde, *Modern Dönemde İslâm'ı ve Osmanlı'yı Yeniden Düşünmek*, 49-68. İstanbul: Yedirenk.
- Sönmez, G. (2023). İmparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde bir kadın figürü: Safiye Ayla, İstanbul: *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*.
- Sun, M. (1969). Türkiye'nin kültür-müzik-tiyatro sorunları. Kültür Yayınları:2.
- Sun, M. - Katoğlu, M. (1993). Türk kalarak çağdaşlaşma. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Tura, Y. (1988). Türk musikisinin mes'eleleri. İstanbul: Pan Yayıncılık
- Yahya Kaçar, G. (2012). Türk mûsikîsi üzerine görüşler (analiz ve yorumlar). Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.
- Ziyagil, E. (2021). Türk müziği dinleme kültürünün günümüz z kuşağı nesline aktarılmasına dair bir öneri. *TOBİDER International Journal of Social Sciences*, 2021, 5 (2), 114-133.

İnternet Kaynakları

<https://share.google/fPvltjxqxthWWF5af>